

FRÁSÖGN

af þriðja hluta Evrópuráðsþingsins árið 2012 í Strassborg, dagana 25. – 29. júní.

Þriðji hluti Evrópuráðsþingsins árið 2012 fór fram í Strassborg dagana 25.–29. júní sl. Af hálfu Alþingis sóttu fundinn Þuríður Backman, formaður Íslandsdeildar, og Mördur Árnason, varaformaður, auk Sigrúnar Brynju Einarsdóttur, ritara Íslandsdeildar.

Í upphafi þingsins ávarpaði Sali Berisha, forsætisráðherra Albaníu, þingið, en Albanía tekur nú við forystu í Evrópuráðinu. Hann sagði að Albanía virti nú mannréttindi og réttindi minnihlutahópa, öfugt við það sem hefði verið fyrir rúmum 20 árum. Ríkið hefði sótt um aðild að ESB og þótt ákveðin vandamál hefðu hægt á umsóknarferlinu um skeið væri allt á réttri leið nú. Evrópuráðið hefði alla tíð staðið með Albaníu frá því að einræðið leið undir lok þar og það væri þakkarvert. Spurningar úr sal sem Berisha svaraði vörðuðu meðal annars baráttu gegn spillingu, réttindi samkynhneigðra og efnahagsmál í Albaníu í ljósi fjármálakreppunnar í heiminum.

Þrjár skýrslur sem varða fjármálakreppuna voru ræddar samhliða, um það hvort niðurskurður ríkisútgjalda fæli í sér ógn gagnvart lýðræði og félagslegum réttindum, hvort hagsmunir ungu kynslóðarinnar væru fyrir borð bornir félagslega, efnahagslega og pólitískt vegna fjármálakrísunnar og um áhrif kreppunnar á sveitarstjórnarmál í Evrópu. Í máli Andrejs Hunkos sem var framsögumaður fyrstu skýrslunnar kom fram að mikill niðurskurður víðsvegar í Evrópu hefði á nokkrum árum skapað verulegan vanda sem væri mikilvægt að rannsaka. Það væru gallar á grunnrökunum fyrir niðurskurðarstefnu, þar sem hún gengi út frá því að þjóðarskuldir væru afleiðing óábyrgrar stefnu í fjármálum hins opinbera og óhóflegrar velferðarstefnu. Hins vegar væru skuldavandamálin afleiðing þess að bönkum víða um heim var bjargað eftir að kreppan skall á árið 2008 með upptök í Bandaríkjunum. Vandamálið væri þess vegna ekki eingöngu bankakreppan heldur það að niðurskurðaraðgerðir kæmu harðast niður á þeim sem minnst mættu sín. Hunko tók Ísland sem dæmi um land sem hefði þurft að glíma við mikla erfiðleika, en hefði tekist vel á við þá með blandaðri leið niðurskurðar og tekjuöflunar. Luca Volontè, framsögumaður skýrslunnar um hagsmuni ungu kynslóðarinnar, sagði að ungt fólk í Evrópu hefði þurft að þola mikla erfiðleika vegna óstöðugleika í efnahagsmálum. Atvinnuleysi, fátækt og félagslegt ójafnræði væru allt þættir sem hefðu mikil áhrif á ungu kynslóðina með tilliti til sjálfræðis, sjálfsvirðingar, velferðar og aðgangs að réttindum. Volontè sagði mikilvægt að veita ungu fólki sem stærst hlutverk við að hjálpa samfélaginu að sigrast á kreppunni og ríki Evrópu þyrftu að deila pólitísku, félagslegu og efnahagslegu valdi með ungu kynslóðinni. Mikilvægt væri að ráðast í aðgerðir til að svo gæti verið. Sir Alan Meale hafði framsögu um áhrif fjármálakrísunnar á sveitarstjórnarmál í Evrópu. Hann sagði að stofnanir á sveitarstjórnarstiginu væru þær fyrstu sem liðu fyrir erfiða efnahagsstöðu. Mikið aðhald í opinberum fjármálum hefði bein áhrif á þegnana, en þeir ættu engan þátt í því að sú staða hefði skapast. Loks ávarpaði Steingrímur J. Sigfússon, efnahags- og viðskiptaráðherra, þingið og greindi frá stefnumörkun og ráðstöfunum sem gripið hefði verið til hér á landi til að bregðast við fjármálahrununu og árangur í þeim efnunum. Steingrímur fór yfir aðdraganda bankahrunsins og lýsti þeim aðgerðum sem íslensk stjórnvöld hefðu gripið til í framhaldinu. Hann sagði mega draga þann lærdóm af öllu ferlinu að mikilvægast væri að ganga strax í málin, það væri erfiðara að grípa til aðgerða eftir því sem lengri tími liði. Ef óska þyrfti utanaðkomandi aðstoðar væri mikilvægt að halda engu að síður í stjórnartaumana eftir föngum og taka þátt í slíkum aðgerðum á eigin forsendum. Þá þyrfti að vernda þá sem minna mættu sín umfram aðra og velja réttu blönduna af aðgerðum, þ.e. bæði niðurskurð og skatta. Loks væri mjög mikilvægt að almenningur skildi hvað stjórnvöld væru að fara með aðgerðum sínum og af hverju ráðist væri í þær og einnig þyrfti að endurskoða

fjármálakerfið frá grunni. Aðallærdómurinn væri alltaf sá að gefast ekki upp. Miklar umræður sköpuðust á þinginu um framangreindar skýrslur og tóku hátt í 80 þingmenn til máls.

Þá var jafnframt haldin sameiginleg umræða um tvær skýrslur um stöðu lýðræðis í Evrópu og hlutverk borgara og ríkis, annars vegar um lýðræðiskreppuna og hlutverk ríkisins í Evrópu nútímans og hins vegar um þá mynd sem væri dregin upp af flökkufólki (migrants) og flóttamönnum í kosningaslag. Í máli Andreasar Gross, framsögumanns fyrrnefndu skýrslunnar, kom fram að mörg lýðræðisríki í Evrópu hefðu verið varnarlaus gagnvart markaðsöflum eftir að kreppan skall á og þannig misst tiltrú af hálfu borgaranna. Mikilvægt væri að styrkja lýðræðið á nýjan leik og lyfta því upp á fjölbjóðlegt stig til að koma í veg fyrir að efnahagsöfl gætu beitt það kúgun. Daphné Dumery mælti fyrir síðarnefndu skýrslunni en í henni sagði m.a. að flökkufólk og flóttamenn hefðu orðið að kosningamáli hjá ákveðnum stjórnmálaflokkum sem hefði síðan haft þau áhrif að útlendingahatur hefði magnast. Neikvæð viðbrögð, sem væru tengd mörgum þáttum, svo sem ótta við að missa stjórn á fólksflutningum, ótta við það sem væri ólíkt því sem áður væri þekkt og fjármálakreppunni, endurspegluðust síðan í fjölmiðlum, á netinu og í samfélagsmiðlum. Nauðsynlegt væri að hvetja fjölmiðla til að setja staðreyndir fram á sanngjarnari og jafnari hátt og styrkja möguleika á að stjórnmálamönnum væri hegnt fyrir óviðurkvæmilega hegðun fyrir kosningar eða meðan á þeim stæði. Mörður Árnason tók til máls í umræðum um skýrslurnar og bentu á að lýðræði væri ekki markmið sem hægt væri að ná í eitt skipti fyrir öll, heldur dýnamískur ferill sem alltaf væri í þróun, en væri líka alltaf í hættu. Við þróun lýðræðis – sem engin „prótótýpa“ væri til fyrir – væri eitt ráðið að byggja á þeim grunni samráðs og samræðu sem til væri í hverju samfélagi, en heilbriggt ríki væri grunnforsenda góðs lýðræðis. Hann sagði frá fjögurra stiga ferli að setningu nýrrar stjórnarskrár sem hefði hafist með þjóðfundi, síðan kosningu og störfum stjórnlagaráðs, því næst þinglegri meðferð og myndi ljúka með þjóðaratkvæðagreiðslu. Þótt ferlið hefði ekki verið yfir gagnrýni hafið hefði það engu að síður heppnast vel og verður hluti af nauðsynlegri sátt eftir hrunið. Hann varaði jafnframt við því að menn tækju upp aðferðir hins beina lýðræðis án þess að hafa innihald og hugmyndafræði þess með í för og nefndi þjóðaratkvæðagreiðslurnar um Icesave sem dæmi, en þar hefði vantað bæði upplýsingar, tíma og peninga til að fá fram svör við hinum raunverulegu spurningum í málinu.

Zoran Milanović, forsætisráðherra Króatíu, ávarpaði þingið. Hann lýsti yfir stuðningi við aðgerðir Evrópuráðsins í suðausturhluta Evrópu og hét því að stuðla að samráði og draga úr átökum milli svæða þar og víðar. Hann sagði að fyrirhuguð aðild Króatíu að ESB á næsta ári þýddi ekki að landamæri landsins yrðu að línu sem skildi milli austurs og vesturs. Hann óskaði jafnframt eftir auknum aðgerðum Evrópuráðsins í Kosovo til að tryggja varanlegan frið og vænti þess einnig að Bosnía og Hersegóvína gæti breytt stjórnarskrá sinni þannig að hægt væri að uppfylla dóma MDE, en það væri nauðsynlegur hluti endurbóta til að tryggja jafnræði þeirra hópa sem gætu sett stjórnlög í landinu.

Af öðru sem rætt var á þinginu má nefna skýrslu um mismunun sem múslímskar konur verða fyrir í Evrópu, Evrópustofnanirnar og sérstaklega hvort þörf væri á sérstökum mannréttindafulltrúa ESB þegar slíkur fulltrúi væri þegar til staðar hjá Evrópuráðinu, stöðu þeirra sem verja mannréttindi í aðildarríkjum Evrópuráðsins og skýrslu um stöðu sígauna (Róma-fólks) í Evrópu. Þá fór fram umræða um stöðu lýðræðis í Egyptlandi og einnig var rædd skýrsla um hvernig Svartfjallaland uppfyllir skyldur sínar sem aðildarríki Evrópuráðsins.

Loks má nefna að í skýrslu sem samþykkt var á þinginu var skorað á ýmis aðildarríki Evrópuráðsins, þ. á m. Ísland, að fullgilda ýmsa sáttmála og viðauka sem samþykktir hefðu verið á þinginu og virða þannig skuldbindingar sínar sem aðildarríki Evrópuráðsins, sjá nánar á vefslóðinni http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefDocDetails_E.asp?FileID=18747.

Frekari upplýsingar má nálgast á nefndasviði og á vefsvæðinu <http://assembly.coe.int/>.